

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 18 - Maig-juny de 2008 - Núm. 112

EDITORIAL

A primers de juny, estàvem avesats a veure que tot rossejava, i ens hem trobat amb l'agradable sorpresa d'una primavera amb pluges generoses, com feia més de cent anys que no passava.

Que l'aigua és vida per a tots, sempre ho hem dit, però el cas és que hem viscut la por de no tenir-ne.

Vivim en una època en la que ens caldrà ser previsors, per aturar la desertització, i estalviadors, perquè no podem malbaratar res.

Preveure vol dir vetllar, fins i tot els detalls aparentment insignificants perquè la natura pugui refer-se sense entrebancs.

Estalviar, vol dir fer-ne un bon us, pensant en els altres i amb el que tenim.

Hem de tenir una nova mentalitat i una bona sensibilitat

Tot plegat es farà difícil perquè no hi hem estat educats, hem viscut distrets i enlluernats, en una societat que més aviat ens ha preparat per a ser bons consumidors, i aquesta inèrcia no es venç fàcilment.

Ens caldrà esforç i coratge, però ho hem d'aconseguir. I ens hi hem de posar ara.

Encara que haguem tingut un bon pedaç amb la pluja que ha caigut, no badem, hem de guanyar el futur.

NOTÍCIES

- Dia 4 de maig, Roser de Tarroja. Al matí, missa de dotze amenitzada amb l'Orfeó Joventut de Bellpuig,

Aquest any, el petit concert que sempre ens acostumen a oferir acabada la missa, va tenir lloc a la sala de la vila, on tots ens vàrem desplaçar tot seguit. Allí, a quarts de dues, s'obrí l'exposició fotogràfica, que l'Ajuntament titulà de "Memòries", en record de l'any 1957-1958, curs en que el senyor Fernando Manonellas va fer de mes-

L'Orfeó Joventut de Bellpuig en el moment del concert a la sala de la vila

tre a l'escola de nens de Tarroja. Després de cinquanta anys, ha fet cessió d'aquests material fotogràfic a l'ajuntament de la nostra vila, el qual va voler fer participar a tots el tarrogens d'aquest esdeveniment.

Mentre uns s'aplegaven davant les fotografies i volien endevinar qui eren els de les fotos, als qui sens dubte, passats els anys, la vida havia deixat la seva petja, molts altres, atents al cant de l'orfeó que va oferir el concert, habitual a la nostra festa del Roser, amb les cançons de sempre i alguna més de novetat com a primícia, les quals van ser molt ben rebudes i aplaudides. Agraïm als

cantaires i director de la coral una vegada més, el seu desplaçament a Tarroja i la bona estona que ens van fer passar a la majoria dels assistents. Per finalitzar, l'alcaldesa va agrair a la coral i a tota la concurrència, l'acompanyament a l'acte que va finalitzar amb un tast d'aperitiu per a tothom.

A les set de la tarda, ball com és el costum, amb el quartet "Doble Swing".

El temps climàtic ens va obsequiar amb un dia esplèndid, que va fer de la festa una jornada molt agradable.

- La coincidència del diumenge del Roser amb el dia de la mare, va fer que s'aprofités l'ocasió per oferir petits testos de flors, que van ser exposats sobre una taula a la sala de la vila i que tots els vilatans van tenir ocasió de fer la seva aportació i el seu petit regal a la mare.

- Els mitjans de comunicació a meitat del mes d'abril van donar aquesta notícia,

Plantant la lluca a la jardineria del Portal Baix

---

la qual poc o molt toca els nostres indrets. Ens en fem ressò i us l'ofereim, tot i el retard que comporta: *La Direcció General de Turisme destinarà un milió d'euros per donar a conèixer turísticament l'itinerari dels castells del riu Sió. El conseller d'Innovació Universitats i Empresa, Josep Hugueta, ha dit que enguany s'invertirà a la zona 270.000 euros en la creació dels centres d'interpretació, dins un pla que té una durada de tres anys. El projecte abasta els 80 quilòmetres lineals del riu Sió que hi ha des de Sant Guim de Freixenet fins a Balaguer. En total una vintena de castells que afecten a les comarques de la Segarra, l'Urgell i la Noguera. Segons Hugueta, amb aquest projecte, es volen donar a conèixer els castells de la zona de frontera durant la reconquesta.*

- De Ràdio Catalunya.ca, transcrivim la notícia: *"QUARTES EN HANDBOL. La Selecció Catalana femenina d'handbol va finalitzar en quarta posició la I Copa de las Naciones, que va tenir lloc el passat cap de setmana a Guissona (semifinals) i Tàrraga (final i partit per al 3r i 4t lloc). Dissabte, a les semifinals, les catalanes van caure amb claredat davant les grans favorites, les brasileres. Posteriorment, a la final de consolació, les de Ramon Plans tampoc van poder amb Galícia, i van caure per 15 a 22, acabant d'aquesta manera en la quarta posició. A la final, el Brasil va ser també molt superior a la selecció d'Euskadi, i es va adjudicar el títol després de guanyar per 33 a 16. El balanç després d'aquesta primera edició de la copa de les Naciones ha estat molt positiu. Per això, els presidents de les federacions catalana, basca i gallega, Tomàs Moral, Fernando Asenjo i José Luis Louro, van acordar la continuïtat del torneig, que l'any vinent es disputarà a Galícia o a Euskadi. De moment, el Brasil ja ha anunciat que hi serà present."* Informa: Diari de Girona i Seleccions.cat

A més de la importància del partit que es disputà, volem remarcar la vàlua de la

jugadora femenina tarroгена, membre de la Selecció Nacional Espanyola, Anna Manaut i Queixal. Tot i que el resultat no va posar-se en favor del nostre país, la transcendència de l'esdeveniment va fer vibrar a tots els vilatans que van acudir a la Seu guissonenca, per contagiar d'estímuls positius a les jugadores Segarrenques. En els esports no és només important guanyar sinó també el nivell d'entusiasme i de participació.

Enhorabona a l'Anna i a totes les seves companyes de selecció.

- Diumenge 25 de maig cap a les dotze del migdia, la plaça Vella de la nostra vila canvià de panoràmica. Un esclat de gent jove, ben equipats per a la pluja, ja que el temps no els va ser gaire magnànim, van parar-se una bona estona passejant i contemplant l'església, el campanar i les cases de la plaça en general. No tenien pressa per resguardar-se del plugim que poc a poc anava caient. Volien si més no, gaudir d'un dia de lleure i sobretot d'un "poblet que era molt atractiu". Uns minuts de conversa van ser

suficients perquè ens expliquessin el motiu de la seva visita als nostres indrets. Anaven en direcció a Sedó per visitar una antiga casa, la qual n'era filla l'àvia d'un dels visitants de donar una volta lleugera i tornar a Cervera per dinar i retornar a la tarda a Barcelona, lloc d'on provenien.

El fet, no seria més que aquest relat anecdòtic, si no ens hagués cridat l'atenció el que ens van explicar els darrers ciclistes de la colla, quan la resta ja havia anat fent camí per la costa del Portal Baix, perseguint el seu objectiu.

Ens digueren que eren un grup de gent, que un parell de vegades al mes, a través d'una Web, que va sorgir de manera espontània, algú feia una convocatòria, marcava un itinerari i un punt de sortida des de Barcelona i a partir d'aquí s'apuntava el qui en tenia ganes. Així s'havien conegut, així continuaven des de feia temps i també així havien anat fent-se amics. Aquest cap de setmana la ruta, va ser una part de la Segarra, i a poc a poc, amb bicicleta, anaven coneixent el país.

Una bona iniciativa que han sabut aprofitar per fer amics, compartir experiències, conèixer Catalunya, fer cultura i sobretot salut de la bona, física i mental.

• El dissabte 14 de juny, l'associació de dones "El Lilà" va organitzar una excursió al Zoo de Barcelona i a les "Golondrines". El dia va acompanyar i, com podeu veure en la cara dels assistents, tothom va gaudir de la sortida, els més petits no van parar ni un instant amb tantes emocions i els més grans van reviuire amb il·lusió records de temps passats

DEFUNCIONS:

–El dia 15 de novembre del 2007 va morir a Rubí Ma. Carme Farré i Suau als 75 anys d'edat. En el seu moment no vàrem poder publicar la notícia, per desconeixement de la mateixa, de la qual ens n'hem assabentat aquest mes de maig. Volem transmetre el més sentit condol al seu espòs Ramon i familiars. El Ramon i la Ma Carme van viure a Tarroja durant uns anys, a cal Ferreret, i el Ramon, va ser ferrer de la nostra vila, el darrer ferrer que va exercir aquest ofici a Tarroja.

–El dia 19 de maig, a l'edat de 94 anys, va morir a Tarroja, Sebastià Llobera Cortadelles (cal Pelat) El nostre més sentit condol a la família més propera, que senten la seva absència.

VOLEM PASSAR FULL A LA HISTÒRIA, PERÒ NO EL VOLEM PASSAR EN BLANC

Carta del mestre Fernando Manonellas a l'alcaldesa de Tarroja

A la pàgina de notícies d'aquesta mateixa revista, fem només un tast de l'exposició que el dia del Roser, l'ajuntament de Tarroja va voler presentar a tots els vilatans.

Per refrescar la memòria, i perquè volem passar el full de la història, però no el volem passar en blanc, se'ns va oferir aquesta mostra de fotografies que el senyor Fernando Manonellas, mestre que fou de Tarroja els anys 1957 i 1958, i que ha tingut la bona pensada i l'amabilitat d'escriure una carta al consistori de la vila, la qual transcrivim. Sense cap dubte, en ella hi podem intuir els sentiments que un dia ja llunyà, van deixar en ell, la seva petja.

Després de cinquanta anys, el record d'aquells dies, la joia de ser jove, l'inici de la professió, obert a un futur ple d'il·lusions i projectes, li han retornat al pensament una població de la qual en guarda tan bona memòria com els que encara, llavors criatures, la guardem.

Les seves lletres diuen així: *“A l'atenció del senyor/a alcalde/sa*

Benvolgut Senyor/a

Per allà els anys 1957 i 1958 vaig exercir com a mestre interí de l'escola del seu municipi, i aquells anys, en l'ocasió de les festes de Pasqua vàrem organitzar amb el senyor mossèn. (mossèn Martí crec recordar-me) i tota la població una animació per recaudar fondos i així poder anar a Montserrat i a buscar bolets.

Nens i nenes de l'escola de Tarroja el curs 1957-1958, d'esquerra a dreta: Teresina de cal Teclero, Agnès de cal mitger del Biosca, Pepita de cal Farré, Josefina de cal Carulla, Joseph Ma de cal Secanell, Peret de cal Rei, Lluís de cal Tigre, Sra. Francisca –mestra-, Palmira de cal Hermano, senyor Fernando –mestre-, Roser de cal Carulla, Nuri de cal Manja, Elvira de cal Pont, Neus de cal Tella, Magda de ca la Paulina, Rosa Mari de cal Sarró, Ramon de cal Flaret, Salvador de cal Xelis, Alejandro de cal Camps.

Boletaires: D'esquerra a dreta, Agustí de cal Manja, Ramon de ca la Farinera, mossèn Joan Perarnau –rector-, Domènec de cal Farrer.

En aquestes ocasions amb l'aparell de fotos que els nens m'havien ofert, es varen prendre aquestes fotografies que avui envio.

Com que m'he fet gran, dins de poc tindrè 72 anys i que com es diu, començo a posar les coses en ordre abans del gran viatge, he pensat que eventualment aquestes fotos podrien tenir un interès anecdòtic per els arxius municipals.

N'he fet tres paquets :

El que podríem dir general, un altre on hi ha en particular membres de la família de cal Xelis i un altre de la família Giralt.

No se si encara hi ha algú d'aquestes famílies al poble; si encara hi ha algú es podria encarregar de donar-los-hi?

Jo sóc nadiu d'Almenar (Lleida) però des de l'any 1961 visc a París on hi tinc descendència.

Dispensi la molèstia i el meu català, del meu temps estava prohibit aprendre'l i no tinc sovint l'ocasió de poder-lo parlar, encara que gràcies a internet puc veure les emissions de TV3 i escoltar radio Tàrraga i radio Segre.

Aprofito l'ocasió per saludar-lo atentament.

Signatura

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Condal, Narcís Saladrígues i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.net>

c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de qui el signa.

Núm. de compte per als subscriptors: 2074 0141 20 3211764105

Edita: «Comissió d'Estudis Tarrogencs»

C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65
25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

**Generalitat
de Catalunya**

**Consell
Comarcal
de la Segarra**

**INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS**

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

**Ajuntament
de Tarroja**

PEDRO DE LLANOS I PERE DESPLÀ

De Llanos per Desplà, una possible suplantació

“La primera nau noliejada amb rumb a les Índies sota el control de la Casa de Contractació salpà pel novembre de 1503, quan **Pedro de Llanos**, un vell amic d'en Colom, viatjà fins a Sant Domingo per substituir com a factor **Francisco de Monroy**, que havia traspasat”¹.

El mateix Pedro de Llanos, el trobem de nou referenciat per Consuelo Varela al seu estudi *Colón y la Casa de la Contratación*. Parlant de la comptabilitat del darrer viatge d'en Colom, Varela escriu: “Tan embolicats foren els comptes i hi hagueren tants tràfecs de diners amb la tripulació, que el Rei, profundament enfadat, expedí el 1505 una cèdula duríssima adreçada al comanador major d'Alcàntara, governador de l'Espanyola, demanant-li que embargués totes les rendes d'en Colom al Nou Món i que enviés els diners als oficials de la Casa de Contractació, els quals, abans de pagar l'Almirall, haurien de confirmar els seus deutes. Per tal de posar remei a la situació, en Colom nomenà factor seu a l'Espanyola **Pedro de Llanos**, que també era factor dels reis. Malgrat totes les seves influències, **Llanos** no aconseguí llevar l'embargament fins al cap d'uns anys, quan l'Almirall vell ja havia finat”².

Una altra referència a un Pedro de Llanos l'hem trobada en un treball de Juan Francisco Maura, de la Universitat de Vermont, penjat a Internet el 17 de gener del 2002 amb el títol d'*Adelantadas, virreinas y aventureras en los primeros*

años de la conquista de América. En concret, a la nota núm. 2 del peu de pàgina, hi llegim:

“María de Ortega, esposa de Gaspar de Escobar, estante en la Isla Española, vecina de Sevilla en la collación de Santa María, se obliga a pagar a Sancho de Salazar, maestro de la nao «San Juan Bautista» y a **Pedro de Llano**, escribano de dicha nao, 33 pesos de oro, importe de su pasaje y mantenimiento y los de sus hijos Juan y Juana en dicha nao hasta la isla Española (Real Archivo Histórico de Protocolos de Sevilla [de ahora en adelante, RAHPS], *Libro del año 1506*, Oficio IV, Libro III, Escribanía: Francisco Segura, fol. 335v; otra en el folio 337, fechadas el 14 de septiembre). Igualmente: Catalina de la Mora, esposa de Martín Sánchez, carpintero, estante en la isla Española, vecina de Sevilla en la collación de San Salvador, se obliga a pagar a Sancho de Salazar, maestro de la nao de «San Juan Bautista» y a **Pedro de Llanos**, escribano de dicha nao, 48 pesos de oro, importe del pasaje y mantenimiento de la otorgante y los de María, Beatriz y Ana, sus hijas, en dicha nao hasta la isla Española (RAHPS. *Libro del año 1506*, Oficio IV, Libro III. Escribanía: Francisco Segura, fol. 428v, sin fecha, en el folio 427, una escritura tiene fecha del 16 de septiembre)”³.

No es pot afirmar amb plena convicció que aquest darrer **Pedro de Llano** o **Llanos**, escrivà de nau, sigui la mateixa persona que el factor d'en Colom i els Reis que assenyalen Hugh Thomas i Consuelo Varela. Però tindria el seu sentit que ho fos, perquè sempre estem parlant d'un càrrec de confiança, un home que du la comptabilitat, bé dels Reis, bé d'en Colom, bé

1) HUGH THOMAS, *El Imperio Español. De Colón a Magallanes*, Editorial Planeta, Barcelona, 2006, pàgs. 327-328.

2) CONSUELO VARELA, “Colón y la Casa de Contratación”, dins *La Casa de la Contratación y la navegación entre España y las Indias*, Consejo Superior de Investigaciones Científicas – Fundación El Monte – Universidad de Sevilla, Sevilla, 2004, pàg. 234.

3) JUAN FRANCISCO MAURA, “*Adelantadas, virreinas y aventureras en los primeros años de la conquista de América*”; <http://parnaseo.uv.es/emir/Revista/Revista6/Maura/Maura.htm>, nota núm. 2, no paginada, al final de l'article.

---

d'una nau, i per les seves mans passen els diners. **Pedro de Llanos** sembla una traducció literal d'algun **Pere de Planes** o **Pere Desplà**. El fet que en primera instància se l'anomeni **de Llano** i unes línies més avall se li afegeixi una "s" per fer **de Llanos** il·lustra una dubitació o una descurança del copista-traductor, de manera que **de Llano** podria ser la traducció literal primigènia d'un **Desplà**, i **de Llanos** la configuració definitiva perquè el cognom soni més castellà. La pregunta és ara: ¿Hi ha algun **Desplà** referenciat al final del segle XV a Catalunya que s'avingui amb el perfil d'un factor, d'un comptable, d'un tresorer o d'un escrivà de nau? La resposta és afirmativa.

Els Desplà, un llinatge barceloní

Els **Desplà** conformen un llinatge de mercaders i ciutadans honrats documentats a Barcelona des del segle XIII. Al primer terç del segle XV trobem tres germans, **Francesc**, **Ramon** i **Pere Desplà**, fills de **Joan Desplà**, doctor en lleis, *tresorer* i conseller dels reis Martí l'Humà i Ferran I, i conseller en cap el 1410, molt actiu en tot l'afer de l'Interregne previ al Compromís de Casp. **Ramon** i **Pere Desplà** eren propietaris d'una galera grossa que comerciava a Llevant, Tunis, Almeria... **Francesc**, l'altre germà, fou ambaixador a Nàpols i es casà amb Elionor d'Oms. Un dels seus fills serà en **Lluís Desplà i d'Oms**, rector de les parròquies d'Alella, Argentona, Badalona i Vilassar i ardiaca major de la Catedral, remodelador de la cèlebre Casa de l'Ardiaca del barri gòtic, seu de l'actual Arxiu Històric de la Ciutat⁴. Enfoquem la lent sobre un **Pere Desplà**, contemporani d'en **Joan-Cristòfor Colom**, que podria ser aquest Pere, oncle de l'**Ardiaca Desplà**.

En un article recent sobre la nissaga dels Desplà, en Jordi Bilbeny ens referia: Aquest **Pere Desplà** va ser fet presoner a la batalla de Ponça, al 1435, juntament amb els seus germans Rafel i Ramon i amb En **Bernat Çabastida**. I és molt versemblant que sigui el mateix **Pere Desplà** que

al 1454 exercia el càrrec de clavari, car En Jaume Çafont, al seu *Dietari*, ens reporta, que el dijous 22 d'agost, «mossèn Galceran de Requesens, portantveus de governador en Cathalunya, pregà molt los consellers que li elegissent en clavari en Luís d'Olives, son gran amich, per absència d'en **Pere Dezplà**, qui se'n anava per mar, lo qual era clavari. E los III dels V consellers lo y denegaren, per ço com volien elegir altri en clavari, e aquests III foren en **Ferrer de Gualbes** e Valentí Gibert e en Thomàs Pujada».

Ara bé: el clavari era el «funcionari del municipi encarregat de les finances. Aquest càrrec, documentat als segles XIV i XV, generalment era escollit cada any pel consell. El clavari també era l'encarregat de fer els llibres de clavaria, on constaven les entrades i sortides del consell municipal»⁵.

Veiem, així, com se'ns perfila un **Pere Desplà** vinculat a la mar almenys des de 1435, i que gairebé al cap de vint anys encara hi marxa, quan és l'encarregat de les finances municipals i l'home designat per dur la comptabilitat del consell. Les referències, però, no s'acaben aquí. A l'esplèndida monografia de Cristian Cortès *Els Setantí*, Premi Carreras i Candi 1973, trobem el següent paràgraf: "Xatantí tornà a ésser tresorer de casa i cort del rei de Catalunya des del 1470 al 1471. Ho fou després de Santàngel i abans de **Pere Desplà**. Ara el rei era Reiner d'Anjou. El seu fill i lloctinent a Catalunya, Joan de Lorena, morí a Barcelona el 16 de desembre de 1470"⁶. Aleshores, en nota a peu de pàgina, en Cortès ens diu que en "**Pere Desplà** havia estat tresorer el 1465. Probablement era nét de **Blanca Desplà i de Çapera** i fill de **Violant de Vilafranca i Desplà**. El 1442 el Consell de Cent el va suspendre de l'ofici de procurador de les baronies de la ciutat per haver fet «un dehonor» als consellers, però el 1462 el deshonor s'havia oblidat i Desplà era conseller en cap i com a tal portà la bandera de

---

4) ARMAND DE FLUVIÀ / CARME BATLLE, "Desplà"; *Gran Enciclopèdia Catalana*; Enciclopèdia Catalana, S.A.; Barcelona, 1974, volum 6, p. 188-189.

5) JORDI BILBENY, "La nissaga dels Desplà, Cristòfor Colom i l'empresa americana"; Terra Rubra, núm. 108, Tarroja, setembre-octubre, 2007, pàg. 8.

6) CRISTIAN CORTÈS, *Els Setantí*; Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1973, pàg. 44.

*Rèplica de la Santa Maria al
Mar del Tuyú (Argentina)*

Santa Eulàlia quan l'exèrcit comanat pel comte de Pallars es dirigí a Girona⁷.

Un vell amic d'en Colom

Tal com assenyala en Jordi Bilbeny al seu article, "els Desplà van ser una nissaga vinculada íntimament a la Cancelleria reial catalana, fos quin fos el monarca regent, on van desenvolupar càrrecs de tresoreria, comptabilitat i finances diverses, amb naus pròpies i negocis familiars i on van exercir tota mena de càrrecs polítics.

"A més a més, com que els trobem emparentats o relacionats per causes ideològiques o comercials amb els **Oms**, **Çacirera**, **Serra**, **Çabastida**, **Ferrer**, **Santàngel**, **Erill**, **Vives** i **Colom**, d'aquí en podem inferir que havien de tenir forçosament alguna vinculació amb els **Colom d'Amèrica**, perquè aquests, talment com els Desplà, també van lluitar al bàndol de

la Generalitat, al costat d'Enric I, Pere IV i Renat d'Anjou. I, fonamentalment, perquè al costat del Descobridor Colom, o molt pròxims o anant i tornant al Nou Món, també hi veiem els **Serra**, els **Çabastida**, els **Ferrer**, els **Oms**, els **Vives** i els **Santàngel**.

"Llavors, si els **Çacirera** i, entre ells els **Çacirera del Canós**, fossin els Sebastian del Cano (o Canos, segons alguna altra font) de la història oficial, i els **Erill**, els **Ercilla** (car el literat i militar Alonso de Ercilla té el mateix càrrec àulic a la cort de Carles I que el militar Alfons d'Erill); tindríem una relació molt ostensible entre els Desplà, els Colom i el Descobridor i el Nou Món, que caldria desgranar amb deteniment i rigor. Majorment, perquè també veiem a Amèrica, i al costat d'En Cristòfor Colom, uns personatges anomenats **De Llanos**, entre els quals hi sobressurt, com a Catalunya, en tasques de fiscalitat, un **Pedro de Llanos**, el qual, segons ens diu el Descobridor en un poder datat el 10 de desembre del 1505,

7) Ídem, p. 44, nota 63.

«portà poder meu per cobrar-lo, com d'altres qualsevol persones que de les dites Índies el portin per a mi»⁸.

Així mateix, En Mitjana de las Doblas ens comenta, tot parlant dels Ferrer i Gualbes, els Sarriera, els Romeu, els Carbó i els Desplà, que en “**Pere Corominas Desplà** fou conseller primer de Barcelona el 1482, germà de **Francesc**, anomenat [Francesc] «**de Montjuïc**», i de **Galceran Desplà Corominas**, Sr. d'Alella. Totes aquestes famílies eren parentes i amigues d'en **Joan Colom**”⁹.

Amb aquesta completa informació podem conjecturar amb un alt grau de fiabilitat que en **Joan Colom** i en **Pere Desplà** es coneixien, atès que en **Joan Colom** també va ser present al setge de Girona del 1462 al costat del seu germà **Lluís Colom**, capità de cinquantena. Referent a en **Joan Colom**, en Cortès ens diu a la mateixa pàgina d'*Els Setantí* que “fou diputat i ambaixador i degué ésser competent en comptabilitat, puix que el 1463 la Diputació va comissionar-lo per a entendre en la del síndic de Vic”¹⁰.

De fet, en el curs de la guerra contra Joan II, en **Joan Colom** apareix repetides vegades com a encarregat de custodiar, transportar o repartir diners de la causa de la Generalitat. Si en **Pere Desplà** fou tresorer el 1465, la relació havia de ser forçosa, i encaixaria perfectament en el qualificatiu de “vell amic d'en Colom” que en Hugh Thomas atribueix al **Pedro de Llanos** de 1503, quan s'embarca per substituir el factor **Francisco de Monroy**, un càrrec de confiança que tenia la comesa de dirigir, en nom propi i per compte dels germans Colom, l'activitat mercantil a les Índies. No seria gens estrany que aquest **Francisco de Monroy**, que de vegades també apareix com a **Fernando de Monroy**, fos la personalitat censurada de **Francesc de Mont-ros**, veguer de Tàrrrega el 1430, fill del jutge de la Llotja de Mar, a Barcelona, el 1439, **Joan de Mont-ros**, germà de **Pere de Mont-ros**, administrador de les obres del moll barceloní el 1439, i germà també de **Violant**

de Mont-ros, la primera esposa d'en **Lluís Colom i Bertran**¹¹. És a dir, que el Descobridor atorgaria un poder a un amic de tota la vida per reemplaçar el difunt cunyat del seu germà.

Més endavant, a la cort mexicana que es forma al voltant d'en Ferran Cortès, hi ha també una **Beatriz de Llanos**, amb fills, casada amb **Francisco Dávila**, un amic d'en Ferran Cortès que tingué indis encomanats i càrrecs d'importància relacionats amb la Justícia¹². Si els fills de **Francisco Dávila** i **Beatriz de Llanos** s'havien de dir **Dávila de Llanos**, trobem el 1532 un testimoni d'un testament, al costat d'en **Jaume d'Alòs i Colom**, un **Mateu Vidal Desplà**¹³. Si Vidal fos un cognom, com tot sembla indicar, “Vidal” s'hauria substituït per “Dávila” i “Desplà” per “de Llanos”.

En darrer terme, tenim notícia d'una **Anna Desplà** casada amb en **Miquel Joan Gralla**. Aquests seran pares d'en **Francesc Gralla**, mestre racional a la Cancelleria de Carles V, personatge influent i un dels residents a la mítica casa Gralla, una de les mansions més luxoses del segle XVI conservades a Barcelona fins que l'obertura de la Via Laietana a la ciutat en dictaminà la demolició forçosa el 1855. Els vestigis de la riquesa que generà el comerç amb Amèrica han anat desapareixent a poc a poc, però sistemàticament, al llarg dels segles. La Casa de l'Ardiaca veié una reforma i una ampliació propiciada per l'**Ardiaca Desplà** a finals de la primera dècada del cinc-cents, just a l'època en què el seu oncle **Pere Desplà** seria factor dels reis i de l'Almirall.

Tot això ens du a pensar, com a conclusió, que els **De Llanos** són els **Desplà**, i que aquests darrers estigueren presents a Amèrica, i que n'obtingueren rendes tan notables com per deixar uns rastres patrimonials eloqüents.

PEP MAYOLAS

---

8) J. BILBENY, ob. cit., pàg. 10.

9) ENRIC MITJANA DE LAS DOBLAS, *Colom català* [mecanoscrit]; Barcelona, 1950, pàg. 156.

10) C. CORTÈS, ob. cit., pàg. 44.

11) E. MITJANA DE LAS DOBLAS, ob. cit., pàg. 64.

12) JOSÉ LUIS MARTÍNEZ, *Hernán Cortés*; Fondo de Cultura Económica, Mèxic, D.F., 1990, pàg. 586.

13) JOAN GRIMAL I BONANY, *Base de Dades del Centre d'Estudis Colombins*. Barcelona, s/d, volum IV, pàg. 63.

ESCRIUEN ALS NOSTRES LECTORS

Encara aigua

En el darrer número de Terra Rubra es fa esment del problema de l'aigua, conseqüència de la persistent sequera que pateix el Principat. Ara, ens hem assabentat d'una notícia que a mi, particularment, m'ha produït indignació: a la ciutat de Badalona es perden, diàriament, milions de litres pel mal estat d'unes canonades, molt antigues, i que, mai, cap polític s'ha preocupat d'arranjar, malgrat tenir-ne coneixement i, el que és increïble, ho hem sabut gràcies a la pública denúncia de l'associació de veïns del barri del Canyet, sinó, encara l'Agència de l'Aigua ens mantindria en la més absoluta ignorància. Ja podem imaginar, amb els anys que fa que es produeixen aquestes fuites, la fenomenal quantitat d'Hm³ –ens espantaríem si es pogués quantificar– que han anat a parar al mar. Imperdonable el tantsemenfotisme de l'Administració. Quins força moral té per prohibir-nos als ciutadans determinats usos de l'aigua? Cap. Una vergonya

Tanmateix, està clar, que s'han de prendre mesures davant l'evidència del pobre aspecte que ofereixen la majoria d'embassaments i, per tant, els deures que, els manaires de torn no han fet els hem de fer nosaltres.

Dit això, vull tocar un tema que considero capdal a hores d'ara: el consum d'aigua destinat al rec de l'horta i camps de conreu. La premsa ens està bombardejant amb un seguit d'articles on se'ns explica la gran desproporció entre les quantitats emprades per aquests i el de boca. M'ho crec, deu ser veritat, però sembla que s'intenti assenyalar, amb el dit acusador, a la nostra pagesia com si fossin els culpables de malbaratar-la i, amb

semblant actitud, no s'hi pot estar d'acord. No és justa.

Portem ja trenta anys de democràcia, temps més que suficient perquè, algú, s'hagués adonat que calia modernitzar la distribució de l'aigua del camp català, en particular del lleidatà, i no em refereixo a les noves canalitzacions com, per exemple, el Segarra-Garrigues, sinó a la que incideix directament als camps de cada propietari agrícola. Països com Tunísia i Israel i, al nostre estat, la regió murciana i la província d'Almeria, han sabut espavilar-se i amb una escassetat d'aigua que fa feredat, estan fent autèntics miracles gràcies, sobre tot, al gota a gota que, a casa nostra, és emprat només per una minoria. Es pot augmentar l'alt cost que suposen els moderns sistemes d'irrigació –el gota gota i d'altres– i que no totes les economies privades, ja de per si tocades pels baixos preus d'un mercat tan desigual, hi podrien fer front. Ara bé, s'han de crear solucions, tasca que correspon al governants; només cal posar-hi imaginació i això passa per facilitar crèdits tous i a llarg termini, que es podrien finançar, en part, per la Generalitat a fons perdut. Sigui d'aquesta manera, o de qualsevol altra, la qüestió és que s'ha de començar a posar fil a l'agulla. El canvi climàtic no vol espera. Que no ens agafi amb els pixats al ventre.

ANTONI MOLINÉ

Nota de la redacció: Tot i que en aquests moments, el regal de la pluja ha fet saó de la bona al nostre país, que el decret de sequera s'ha derogat i que la canonada d'aportament d'aigua a la ciutat comtal, ha passat a la història, ens sembla adient donar pas a l'escrit d'Antoni Moliné, perquè en quedi constància, si més no, per guardar en la memòria l'estat d'uns fets i una realitat que es pot repetir al pas del temps i que la previsió de futur és molt important.

Festa a la Plaça Vella

Referent al darrer número de Terra Rubra (111) i a la fotografia que varem publicar a la darrera pàgina, hem rebut alguna telefonada d'amables subscriptors que han volgut donar-nos un cop de mà per a situar la data o la festa que s'hi celebrava.

Aparentment sembla una festa política, ja que en l'entorn, qui s'adreça al poble no és pas un mossèn, -per la vestimenta de l'època- sinó un senyor que podria ser molt bé un polític, tot i que consultat algun dels homes més grans de la vila, no es recorda que la Plaça vella abans de la guerra fos lloc de mítings o reunions, en canvi sí que a la sala de la vila n'hi van haver varis en diferents convocatòries. Per altra banda ens va fer arribar un missatge la Teresina de cal Sarró que ens diu, que a la Plaça Vella només recorda que s'hi celebraven festes d'església i aquesta podria ser una d'elles.

Seria interessant, a causa de la deficient història escrita de Tarroja, poguéssim anar dibuixant en el mapa de la nostra població, petits apunts o anècdotes que ens portessin a configurar la suposada història real del nostre passat

L'arxiu de Salamanca...

Com un infant la nit de Reis vàrem preparar el viatge a Salamanca. Som vuit amics, companys de feina, que cada any fem una petita escapada per explicar-nos relaxadament les nostres coses i, de pas,

augmentar coneixements del país. Pel que fa aquest any, va tocar la ciutat castellana de Salamanca.

No explicaré detalls del viatge perquè ara ni cal, ni és el lloc, però ben segur que cap dels companys del grup imaginava el que barrinava el meu cap, mentre l'avió prenia alçada.

Tenia un objectiu important, visitar el memorable arxiu, encara que només fos per tocar les seves parets, era com una dèria que em donava tómb des de feia anys, en memòria de tota la documentació robada per les tropes franquistes a les institucions i poble de Catalunya, i també de qui, abocant els seus sentiments i la seva lluita en un full de paper, en hores molt tràgiques, mai va poder arribar a qui anava destinat. El setge gairebé fa setanta anys que dura.

Aquest era un tema tabú, que entre els companys del nostre grup, podria aixecar alguna butllofa i potser fins i tot provocar

Façana del "Archivo Histórico Nacional de la Guerra Civil Española de Salamanca"

---

discussions, però me les arreglaria per anar-hi sense separar-me massa estona o per fer-hi una passejada i també veure altres coses d'interès.

Ja som a Salamanca, vàrem passar dos dies visitant el que ens va semblar més importat, volíem aprofitar el temps per veure-ho tot, menjar bé i compartir amb família i coneguts, que també n'hi tenim.

Salamanca és una ciutat veritablement preciosa, neta, -ha merescut l'escombra d'or-; alegre, els seus carrers són plens d'estudiants, que aquests dies passejaven, sense cap mena de temor al ridícul, amb la credencial -banda sobre el pit- de la llicenciatura recent estrenada, per tota la ciutat. Les tasques, preparades per a una bona menja i amb un cost força més abaratit que a Barcelona; la universitat, la Clerecia, la casa de "las conchas", la casa Lis, l'antic molí de farina sobre el riu Tormes, restaurat de manera exquisida, etc.

El temps volava, però jo no havia renunciat a acostar-me a l'arxiu, aquell darrer dia va arribar l'hora. La ciutat, no és massa gran, però cercar l'arxiu entre el casc antic, sense conèixer bé la situació, sempre comporta dificultat. Un tip de córrer per arribar-hi i ja s'havia fet hora de tancar la porta, com diríem vulgarment, la porta als morros.

Archivo Histórico Nacional de la Guerra Civil Española de Salamanca "por justo derecho de conquista" situat al carrer "del Expolio", abans -c/ Gibraltar, 2- aquesta si que és bona! Qui espolià a qui? mes aviat ens cal reflexionar... i afegiria, que sobren els comentaris.

Pel que es veu s'han emprés les converses per retornar la documentació a Catalunya des de "El Archivo de la Guerra Civil española" així consta escrit en pintura a la façana principal, al costat dret de la porta de l'arxiu. Em passa en un instant per la ment, el botí obtingut amb les anotacions que els espoliadors feien constar minuciosament,

"un camión de documentos", "tres camiones repletos", "catorce sacos"...Sortí de Barcelona a primers de juliol de 1939, un primer carregament de 130 tones de papers, entaforats en 12 vagons de ferrocarril. Només s'aplicà el criteri de la procedència geogràfica, així van néixer les seccions Político-Social Barcelona (1.879 carpetes), Político-Social Lérida (65 carpetes)...

Només vaig poder entrar al rebedor de l'arxiu i mirar profundament tot el que havia imaginat durant anys, els papers que allí es guardaven, només papers per a uns, un tresor molt preuat per altres. Una tristesa profunda m'envaeix, tot i tants anys de democràcia, encara ens queda molt per aprendre...

Els salmantins, són educats i amables amb els forasters, això sí només varem parlar de l'arxiu amb una parella de salmantins, en la intimitat, i us asseguro que mentre ella ens comentava que no importa a molts, que Catalunya s'endugui els arxius si són seus, alhora el seu company, salamantí pels quatre costats, no entenia perquè aquesta tossuderia de quedar-nos amb uns papers que ara són seus, i que ja estan bé al lloc on es troben.

A la memòria em re un poema d'en Carles Riba que m'agrada transcriure per posar punt i final a l'article.

"La ciutat conquerida
en l'apassionada recerca
del que és ver i el que és just,
i amb el sobrepeu del dolor,
ens ensenyàreu que on sigui del món
que és salvada, se salva
per al llinatge tot els qui la volen guanyar;
i que si enlloc és vençuda
i la seva llum és coberta
per la tempesta o la nit,
tota la terra en sofreix"

J C I P

Nota: Dades consultades a: Els papers confiscats de Salamanca a cura d'en Joan B. Culla, Revista Sapiens

ELS ELECTORS DE DIPUTATS A CORTS QUE VIVIEN A TARROJA L'ANY 1865

Segons la llei electoral de 18 de juliol de 1865, publicada a la Gaceta de Madrid del dia 31 d'aquell mes, tenien dret a elegir diputats a corts aquelles persones que tinguessin almenys 23 anys i fossin contribuents per una quota mínima anual corresponent a contribució territorial o a subsidi industrial de 20 escuts. També tenien aquest dret, entre altres, els rectors

i vicaris eclesiàstics i els advocats, metges, farmacèutics, veterinaris, professors i mestres.

Amb data del 17 de novembre d'aquell any, fou publicada la llista dels habitants de Tarroja que gaudien d'aquest dret. Aquestes persones eren les següents:

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA

Biosca i Niubó, Josep	propietari	66,099
Biosca i Niubó, Josep	propietari	64,098
Capell i Foguet, Ramon	propietari	124,177
Capell i Foguet, Ramon	propietari	24,017
Capell i Satorres, Josep	propietari	91,826
Capell i Satorres, Josep	propietari	91,826
Giralt i Perera, Domènec	ferrer	23,687
Giralt i Perera, Domènec	propietari	17,176
Giralt i Soler, Josep	veterinari	
Llenes i Llobet, Josep de	propietari	66,519
Llenes i Llobet, Josep de	propietari	66,519
Llobet i Oller, Magí	farmacèutic	
Marginet, Rafael	rector	
Planes, Miquel	rector	
Prat i Pavia, Josep	mestre	
Puiggalí i Garriga, Pere	metge	21,155
Puiggalí i Garriga, Pere	propietari	21,155
Quadrenc i Pont, Ermengol	rector	
Secanell i Serra, Vicenç	propietari	24,657
Torres i Pont, Ramon	propietari	41,771
Vilaró i Boladeres, Ramon	metge	38,258
Vilaró i Boladeres, Ramon	propietari	38,258

UN NOU DESAFIAMENT PER CATALUNYA

Catalunya es troba en greus dificultats per absorbir persones que vénen de diferents indrets de la Península. Lluny de progressar en la idea de que els immigrants s'integrin en el territori que viuen i treballen, creix visiblement la realitat de que el nombre majoritari de persones només parlen castellà o altres llengües, i que com a eina d'expressió cultural utilitzen l'espanyola (una espanyola que exclouria la catalana, ja sigui perquè ells a penes en tenen cap, o perquè encara aspirarien a imposar la seva), aquest nombre de persones, com he dit, no para de créixer.

Si això ja s'esdevenia des de fa anys, concretament des de després de la guerra, i fins i tot tenia lloc abans de la guerra, és evident que s'ha aguditzat amb la incorporació d'immigrants de països com Marroc, Amèrica Llatina i Països de l'Est. No es veu una política clara que els reguli, ni sembla que es prevegi la capacitat i les condicions d'acolliment. Si practiquem alguna cosa, practiquem la beneficència i poca cosa més.

Els immigrants, siguin per la capital o per comarques i pobles, s'entaforen com poden en habitatges de pèssima qualitat i a base d'ocupar pisos de dimensions de 60 o 70 metres quadrats. Allà arriben a dormir

10, 20 o més persones. D'allà n'estan sorgint beneficis econòmics per propietaris, que a més d'uns lloguers notables (posem unes 100.000 pessetes mensuals) practiquen l'incompliment de la llei. La llei ja està legislada però, a l'hora de la veritat, les autoritats fan l'orni. En aquest país sembla factible aquella afirmació de que només poden anar bé dos tipus de persones: els que manen o els que no creuen.

És curiós comprovar la qüestió del mercat de treball. Abans de l'arribada dels darrers immigrants, ja no hi havia treball per a tothom, en línies generals, i resulta que ara que s'han incorporat a tot el país potser un milió de persones, sembla que hi hagi més o menys treball per a tothom. Com és possible això? Fins quan durarà aquesta situació? La Catalunya industrialitzada és un record del passat. Vivim de la indústria dels serveis. Anem construint vivendes, a preus desorbitats, n'hi ha a

---

---

milers de disponibles. Les vendes han baixat de manera espectacular i la complicitat bancària, sembla que ja no és tal. La solució pels que ja el tenen comprat, el pis, és allargar les hipoteques. Ara es parla, mig en broma però que és pràcticament autèntic, que els pisos adquirits no seran de propietat fins a la segona o tercera generació. Qui deixi de pagar durant part d'aquest període, es quedarà òbviament sense pis. La perspectiva és que el nombre de desnonaments creixerà a límits insospitats. I seran uns desnonaments inapel·lables protagonitzats per la banca, que passa a ser de nou el propietari del sector.

Molt diferent, doncs, de quan la gent no podia atendre les mensualitats enfront d'un propietari privat. Aquest no solia tenir els mitjans legals per fer-se el pis seu i la pugna entre amo i llogater es podia allargar temps, i resistir la difícil situació del segon. Però la banca és poderosa. Reparteix diners però té la intenció de recuperar-los. Per als casos més delicats ja han previst el sistema de fer un préstec per les hipoteques endeutades a base d'allargar els venciments. No s'ha de ser savi per entendre que el sistema farà fallida a la llarga. No podem comprar vivendes a 200 anys vista. Com podem saber què pot passar durant aquest espai de temps?

Si en quan a l'habitatge tot plegat és un misteri de quines sortides reals té, el mercat del treball es basa en les obres públiques. Ningú s'explica d'on surten tants diners a la capital per reformar barris, fer conduccions, adobar voreres, augmentar el nombre de semàfors, vetllar per les zones enjardinades. I teòricament, figurem entre els deu primers països del món!

És clar, que les estadístiques demostren que existeixen uns dèficits quantiosos, que de tan quantiosos que són ningú es preocupa en excés de com s'equilibraran. Un organisme o altre se'n farà càrrec, o potser **es confia en la Divina Misericòrdia**.

Ara estem ocupant immigrants en dues direccions: una bona part a les obres públiques, una bona part a la construcció pràcticament col·lapsada, actualment els acomiadaments sobretot dels més indefensos està a l'ordre del dia. A la capital es veuen molts immigrants fent de criats, de mainaders, de persones de companyia de gent gran. Fan un servei però, sense menysprear ningú, això són llocs de treball molt relatius i minsos. Tots recordem que les autoritats van pretendre que semblants treballs havien de considerar-se subjectes a càrregues socials. És per aquest motiu que molta gent va deixar fa anys de tenir minyona. És per aquest motiu que van desaparèixer les porteries en els immobles.

S'han pres determinades mesures perquè qui ve de fora s'integri en la forma de ser del nostre territori, però desenganyem-nos, aquest milió de nous vinguts no equilibraran la relació entre les dues llengües existents ni menys encara, la cultura. Malgrat l'esforç de bona voluntat d'uns pocs, la majoria optaran pel model castellà o altre, però no pas el català. Les decisions preses en època del pujolisme afirmant que una escola catalana ho arranjaria tot estan esdevenint un fracàs. Els nens i els joves parlaran la llengua que habitualment parlen a casa seva. **Què, doncs?**

DIONÍS PRAT

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.hostaljaumet.com
info@hostaljaumet.com

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA